

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Tale

i

Selskabet for Efterslægten

paa Stiftelsesdagen

den 4de Marts 1845

af

P. J. Spang,

residerende Capellan ved Helliggeistes Menighed.

Kjøbenhavn.

Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1845.

Det Selskab, som i denne Time har samlet sig til Fest, er ikke beskæftiget med at vinde Deeltagere eller at skaffe sig Indgang. Det er ikke til denne Hensigt, det nu har aabnet sine Sale; thi Indgang og Deeltagelse har det for længe siden fundet. Har det nogenstunde — maaskee i sin første Begyndelse — været uvis enten om sin Hensigt eller om sin Tilværelse, da er den Tid længst forbi; thi det kan tælle mange Aar, i hvilke det har været sig sit Formaal fuldt bevidst, og dets Tilværelse har længe været begrundet og betrygget. Det maa være tilfredsstillende for enhver Selskabets Medlem at vide og at kunne sige sig dette, — ligesom det for Enhver har noget saa Velgjørende at kunne see ud over et gavnligt Samfund, som har overstaaet alle Begyndelsens Farer og Besværligheder og nu fra den trygge Stilling, som det har tilkæmpet sig, med fast og sikker Gang forfølger sit ædle Maal og udfolder sin velsignelsesrige Virksomhed. Selskabet kan ikke samles paa sin Stiftelsesdag uden at mindes dette og at glæde sig derover. Da hine Aalde nu for mere end et halvhundredte Aar

siden grundlagde dette Samfund, da var det vel i levende Begeistring, — thi hvilket menneskekjærligt Bærk savnede vel i hine Dage aabne Hjerter og vilige Dren, — da var det vel med grundet Haab, — thi da begyndte man efter en lang Afbrydelse igjen at aabne og efterhaanden paany at lære, hvad gode Kræfter formaae, naar de forene sig til eet Maal; — men det var dog kun i Haabet. Og det er ikke ethvert Haab, som bliver opfyldt. Der vare vel andre Foreninger, der opstode til samme Tid, med ædle Formaal som denne, men de fandt ingen Fremgang, og de ophørte atter. Ja! Hvor meget Godt og Gavnligt er ikke siden hine Dage begyndt, som siden savnede Lykke og Deeltagelse, og endte efter en kort og ufrugtbar Tilværelse. Men dette Selskab staaer endnu, og staaer ikke blot, — thi den udgaaede Stamme den staaer jo endnu, — men dette Selskab lever, og lever ikke blot, men voxer og blomstrer og bærer med hvert Aar rigere og altid rigere Frugt for den opvoksende Slægt, og igjennem den for Land og for Folk og for hvert hæderligt Samfund i Folket.

Alligevel har det ikke naaet til Maalet. Et Selskab for Efterslægten — naar skulde det vel siges at være blevet færdig? Naar skal vel den Tid komme, da det Intet har at virke mere? Har det ikke en Virkefreds, saalænge der endnu er en Slægt paa

Jorden, som skal afløse den foregaaende? Det staaer jo ikke ved Maalet, før den Slægt er fremstaaet, som ingen atter skal afløse, før den sidste Slægt er kommen, som ingen Efterslægt skal finde. Indtil den Tid vil der stedse være en Slægt, som kan tænke paa og bære Omhu for en Efterslægt. Forsaavidt har dette Selskab en vidtudsæende Fremtid med en Opgave, som intet andet Samfund, der forener sig til et Niemeed for denne Verden. Thi hvad Du end monne tænke Dig ellers som et Samfunds Maal og Opgave, naar det har virket en Tid lang, og det har været heldigt i sin Virken, da kommer dog omsider, — maaskee seent, men den kommer dog — alt efter Maalets Beskaffenhed tidligere eller sildigere den Tid, da det Intet har at virke mere, da Hensigten, hvorfor det stiftedes, er naaet, Maalets Indhold er udtømt, — da det altsaa er blevet færdigt, og saaledes overflødig. Ikke saa med vort Selskab. Det bliver aldrig færdigt, og altsaa heller ikke overflødig. Thi en Efterslægt vil der stedse være, saalænge denne Sol lyser over Jorden — ja! indtil den Dag, vi tænke os som denne Verdens sidste.

Dog — vi ville ikke beskæftige os med de usødte Slægter. Fra det Forbigaaende og det Tilkommende lader os samle Sindet paa det Nærværende. See! Tvende Slægter ere repræsenterede her i denne Time:

Jeg seer for mig den, jeg vil kalde den nærværende Slægt, fordi den er og veed sig i Besiddelse af Nutiden, tilligemed den, der kan kaldes den efterkommende, forsaavidt det egentlig er den, Fremtiden tilhører; — den, der bærer Dagens Byrde og Gæde, og den, der intet Bedre kan gjøre, end at berede sig dertil; — den, der, naar Tiden er kommen, skal afløses, men ikke vil forsvinde sporløst, som først vil virke, forinden den træder fra, som vil, at det skal kjendes, naar den er borte, baade hvor og hvorledes den har virket, — og atter den, som er bestemt til at afløse, som skal gaae ind til det Arbejde, den fik i Arv fra den foregaaende Slægt, skal fortsætte det, — og om det vil lykkes — bringe det videre, længere frem mod Maalet. Og hvad jeg saaledes seer for mine Dine, maa bestemme min Tankegang. De Aldre i de Unges Kreds — er dette ikke en synlig Aabenbarelse af det usynlige Baand, som knytter denne Slægt til Efterslægten?

Nu da jeg er hædret med det ærefulde Gjærv at føre Ordet i denne Forsamling, veed jeg ikke at vælge min Tales Gjenstand nærmere. Ingen vente at høre det Uhorste paa et Sted, hvor Nar efter Nar den ene veltalende Røst har hævet sig efter den anden; men at gjentage det Bekjendte er dog ikke overflødigt, naar det ofte Gjentagne er vigtigt, og at op-

lives og forfriskes ved det Gamle kan altid gjøres fornødent, naar det Gamle kun er Sandhed. Det er kun under denne Forudsætning jeg tør indbyde den høitærede Forsamling til at dvæle nogle Dieblkke ved lidt nærmere at betragte det aandige Baand, som Naturen selv har knyttet imellem os og vore Efterkommere, for derved med mig at fornyes i den Erkjendelse, at det er et indre Naturforhold, som begrunder og betinger den Samvirken mellem den ældre Slægt og Efterlægten, som skal være til gjensidig Betsignelse.

See vi ud over Menneskelivet, som det ligger for os i sine mange og forskjellige Syssler og Arbejder, da træder os iblandt de øvrige Bestjæftigelser en heel Række af Virksomheder imøde, hvis sidste Formaal det er at virke ind paa, at opdrage og danne den Slægt, som skal komme efter. I ethvert Land, der vil regnes til de dannede, ja hvor Dplysningens Sol kun har udsendt sine første Straaler, blive vi dette Forhold vaer, og vort Fædreland indtager visse selig i denne Henseende en hæderlig Plads iblandt de øvrige. Heller ikke iblandt os gaaer Ungdommen upaaagtet hen, overladt til sig selv og sine egne Kræfter eller til det Tilfælde, der i Blinde skal gjøre noget af den. Hvorhen vi vende vort Die, see vi alle-

vegne den Omhu, der vides den; midt under alle den virkende Slægts Bestræbelser for Diebliffet, og hvad dette kræver, er Opmærksomheden dog ogsaa henvendt til Eftertiden og til den Slægt, som skal virke deri. Og det er ikke en enkelt Stands Ungdom, der tænkes paa og virkes for, det er alle Stænders, ikke til enkelte af Livets Bestillinger, man har til Hensigt at danne de Unge, det er til alle. Vi kunne vende Blikket til alle Sider, hvorhen vi ville, til alle Haandteringer og Idrætter og Virksomheder, som sætte menneskelige Kræfter i Bevægelse, lige fra de høieste og indflydelsesrigeste og til de ringeste og uanseligste, -- til dem alle tilbydes der de Unge Veiledning og Anførsel, overalt træffe vi paa Anstalter, der tilsigte den almindelige Dannelse, som skal udgjøre Grundlaget, og som Enhver behøver, der overhovedet vil gjælde for en oplyst Mand i Samfundet, og paa saadanne, der ville meddele den særegne Anvisning, som skal indføre den Enkelte i de eiendommelige Kundskaber og Færdigheder, den Stand og Stilling kræver, som han er tilfands at offere sin Tid og hellige sine Kræfter; — overalt seer Du Skoler og Værksteder, høiere og lavere, for Videnskaben og for det practiske Liv, for Kunst og for Haandværk, for Krigens Sybler og for Fredens, kort, for hver en Mandens eller Haandens Bedrift og Idræt,

der kan og skal tjene til Landets Ære og Hæder og til dets Borgeres Held og Forædning. Overalt seer Du de Ældre sysselsatte med de Ungres Veiledning, denne Slægt beskæftiget med Efterslægten, -- i Hjemmet og udenfor, privat og offentlig, i det Større og i det Mindre; Dannelsesanstalter fattes ikke, Dannelsesmidler ere tilstede i Mængde, og mange og fortrinlige Kræfter i Bevægelse for at anvende dem efter deres Hensigt.

Saaledes er det nu, dette er den virkelige Tilstand, -- men hvorfra har denne sit Udspring? Der virkes og arbeides for Efterslægten paa mange Maader i mange Retninger, men hvorfra gaaer dog al denne travle Virken ud, hvad er det, som fremkalder den, hvilken er den sidste bevægende Grund? Alt Levende og Virkende har dog en Forudsætning. Har denne Virken maaffee ingen? Det, der sees, er blevet af det, der ikke sees, og Alt, hvad der nu rører sig i det Høie og det Dybe, i Himmelen og paa Jorden, det har dog en Grund, en Begyndelse; men Grunden er i det Skulte, og efterspore vi den gjennem Mellemaarsagernes lange Række, da standse vi omsider ved den forborgne Grund i den Almægtiges Tanke. Og saaledes alt det Aabenbare, alt det Synlige og Virkelige -- tilsidst er det dog grundet i det Forborgne, i det, som Diet ikke seer og ingen ydre

Sands fornemmer. Hvor og hvilken er da vel den indre, skjulte Grund til al den mangfoldige Leven og Birken, som har Efterlægten til sin Gjenstand? Thi det er dog vel ikke tilfældigt, at dette Forhold har dannet sig imellem os og vore Efterkommere? Eller ved en Overenskomst, det er bleven til, en Lov maaske, som har givet det sin Tilværelse? Jeg kjender ingen Lov med skaberiske Kræfter, og derfor ingen Lov, som ved sit blotte Bud skulde mægte at skabe en Virksomhed, som den, vi her omhandle. Og af Egennytte er den dog vel ikke fremstaaet? Skulde det falde Noget ind for Alvor at mene, at det er sit Eget, sin Gæde og Fordeel, denne Slægt søger, just naar den glemmer sig selv og offerer sin Tid og Eiendom og sine bedste Kræfter til den Slægts Tærv og Dannelse, som engang skal afløse den? Fortjener nogen Birken at kaldes uegennyttig, da dog vel den, hvis skønneste Frugt den Virkende veed han ikke selv skal see eller dele. — Men er den ikke i Noget af alt dette, — hvor er da vel den sidste Grund at søge til alle disse Uttringer? I det Advortes er den ikke; den er ikke i det Tilfældige, ikke i nogen paa-buden Bedtægt, ikke i en klog Beregning af egen Fordeel. Belan! Saa se dig den der, hvorfra alt det ydre Liv har sit Udspring, i Sjælens Grund; der træffer Du ogsaa Kilden til denne Livsyttring. Det

er en Sandhed, som paa den alvorlige Betragtningss
 Bei ofte og fra mange Sider træder os imøde, og
 saa her paa dette Sted, i denne Tankegang:
 „fra Hjertet udgaaer Livet“. Ja! der, i
 Hjertet, Livets Kilde, er ligesom det Sted, hvor al
 vor Dmhu for Efterslægten fødes, hvor al vor Virken
 til dens Bedste begynder sine første Bevægelser.

Der er nemlig iblandt de Følelser, som knytte
 os til Mennesker, ogsaa den, der binder os til den
 opvørende Slægt; imellem Sjælens øvrige Drifter er
 der een, som hendirer os til Ungdommen, der en-
 gang skal indtage vort Sted. Den Gne lærte den
 ikke til den Anden; den er der oprindelig, forud for
 al Dannelse og Underviisning. Dannelsen kan ud-
 ville, kan forædle den, men den frembringer den ikke.
 Christendommens Aand helliger den som alt det Na-
 turlige, den berører, men den bryder frem, som et
 aandeligt Livstegn ogsaa under Hedenskabets Forvil-
 delse. Den er det aandige Baand, Naturen selv
 har knyttet imellem den ældre Slægt og den yngre.
 Den er al Opdragelses Naturgrund, — den nødven-
 dige Forudsætning for alle den friværigheds skønne
 Skikkelser i denne Retning. Nødvendig kalder jeg
 den; thi dersom Naturen ikke selv havde gjort Begyn-
 delsen og knyttet Baandet, om den ikke havde først
 lagt Grunden og antydet Veien, alle menneskelige

Løve og Foranstaltninger skulde visseelig have været magtesløse i dette Stykke. Tvertimod er det hiint Naturforhold alene, som baade giver alle Løve og Foranstaltninger til Efterslægtens Bedste deres Tilværelse, og tillige deres Magt og Betydning, ja! det er i denne oprindelige Drift og Følelse hvert et Døffer er begrundet, som den ældre Slægt er rede til at bringe den yugre.

Og er det vel at undres over, om der er en skaberisk Magt i denne Følelse? Hvad den virker, det virker den jo ikke alene. Den er i Pagt med andre dybe Kræfter i vort Væsen, ja med nogle af de mægtigste og inderligste Bevægelser i vor Sjæl: den er i Slægt med Kjærligheden til vore Børn og uadskillelig fra Kjærligheden til vort Fædreland. Den kan naturligviis, som saa meget andet Dybt og Uddelt, tilbage trænges og fordunkles. Vi kunne saa udelukkende sysselsætte os med det Nærværende, saa sneverhertet fortabe os i vort Eget, at vi ikke sandse, hvad vi skyldte dem, der leve med os, endstige dem, der først skulle leve efter os. Men, Gud være lovet, det er ikke Menneskets Natur at være Egoist; er han det, da er han bleven det, og det er hans Brøde, at han er det; thi oprindeligt, efter sit sande Væsen var han det ikke. Og det er hans Brøde, naar han vedbliver at være det og aldrig er andet; thi,

Gud være lovet, at Mennesket kan aabne Sindet, ligesaa vel som han kan lukke det. Det snevne Hjerter kan udvide sig, det kolde Hjerter atter vorde varmt, Naturens Røster kunne høres, saagodtsom de kunne overdøves. Og naar vi høre dem, — er der da ikke ogsaa imellem disse den, der taler Efterslægtens Sag i vore Hjerter? og atter kalder den Følelse for den tillive, som er der af Naturen, men som Egenfjærigheden kun har tilbagetrængt? Ja! Hvo er der vel iblandt os Eldre, som ikke kjender denne Følelse? Maaskee er den, idet den fremkommer, ikke at skjelne fra Omhu for vore Egne, vel muligt, at den nærmest udgaaer fra den bittere Følelse af egne Savn, stundom vel fra Befymringen over det Nærværendes Ufuldkommenheder, hvorfra vi saa gjerne ønskede vore Børn befriede. Men efterhaanden føle vi vel vort Hjerter at udvide sig og omfatte ogsaa de Andres Børn, indtil vi indslutte hele den Slægt i vor deeltagende Tanke, som engang skal indtage vort Sted og vandre mellem vore Grave. Da glider vel stundom vort Døie vemodigt som til Afsted hen over vort Fødelands Skove og Sletter, ud over de kornrige Marker og bølgende Strande, hen over Stad og Land, — see! der, paa de minderige elskede Steder, skal den Slægt færdes og virke, som bliver tilbage, naar vi ere hengangne; da tænke vi paa Modersmaalet og dets Værdighed,

paa Fædrelandet og dets Hæder, paa hver en Stiftelse i vort Folk, som er os dyrebar, paa vor egen Gjærning og paa alle de Andres, paa hver en hæderlig Kamp, hver en heldbringende Idræt, som udmærker vor Tid og fylder os med Begeistring, — og vor Kjærlighed til alt Dette smelter da sammen med vor Kjærlighed til Eder, I Unge, som skulle modtage det efter os som en dyrebar Arv, som engang skulle værne om Landets Hæder, og beskjærme Modersmaalet i dets hellige Ret og Værdighed, og fortsætte hver paa sit Sted, hvad denne Slægt skal lade Eder tilbage at udføre og fuldførme. Seer Du den Eldres Blik tankefuldt at hvile paa Dig, da viid, at det er disse Tanker, der bevæge sig i hans Sjæl. Det er med denne Følelse, vi nu fæste vort Blik paa Eder, og det er fra denne, vort Forsæt gaar ud, at ville virke, hvad vi formaae, paa det I maae blive istand til at løse Eders Opgave, som Tiden vil stille Eder den. Og vi ville vaage over, vi ville befæste denne Følelse i vort Hjerte, thi vi have erkjendt, at, som det er den, der begrunder, saa er det atter den, der bestemmer enhver Virken fra vor Side, som skal være Eder til Held og til Velsigneelse. Indtil denne Dag savnes jo ikke heller denne Virken iblandt os. Der kan vel endog hist og her være noget Overspændt, noget Sygeligt i denne rastløse Stræben for de kommende Slæg-

ter; det kunde synes, som den ældre Slægt havde opgivet sig selv, som om den ingen Kraft og Dygtighed mere tiltroede sig, og derfor nu kun var betænkt paa at danne den yngre til at overtage det Arbeide, den ikke selv følte sig voren. Men nei! saaledes ville vi ikke gjøre det. Vi ville sandelig ikke vige Pladsen, som med Rette tilkommer os, ikke lade os fortrænge af vor lovlige Besiddelse, men, idetsamme vi forsvare denne, og ville stræbe paa værdig Maade og af al vor Magt at haandhæve vor Stilling, vi ville dog ikke, saa meget end Overmod og Ubesindighed maatte friste os, vi ville ikke — om end blot for vor egen Skyld — sneverhertet begrænde os paa vort Eget: Nei! Naturens Røst skal høres, Hjertet see sin Ret; i varm, oprigtig Deeltagelse ville vi omfatte vor Efterslægt, og udvide vort Hjerte og vor Stræben til dens Forædling og Dannelsse. Naar et Selskab for Efterslægten festligholder sin Stiftelsesdag, da tør det antages, at det netop er denne deeltagende Medfølelse, det vil oplive. Det var jo dog den, der stiftede Selskabet, men det er den samme, der skal opholde og bevare det, og bære det altid frisk og frodigt fra Slægt til Slægt og lige ned til den sidste.

Vi have hidtil kun betragtet Forholdet fra den ene Side og seet Betingelsen hos de Ældre, for at dette kan danne sig. Men det ligger i et Forholds

Natur og Bæjen, at det ikke kan opfattes heelt fra een Side; og dette destomindre, naar Forbindelsen, som her, ikke er en udvortes mechaniſk, men tvertimod en indre og organiſk. Vi nævnedes den før et aandsdigt Baand, som knytter Slægterne til hinanden; men et Baand knytter kun i et Møde fra tvende Sider, kun forſaaavidt ſom der er det, hvortil det kan knyttes. — Vi bleve en Følelſe vaer i den ældre Slægt for den yngre, — er da nu ingen i denne, ſom ſvarer hiin? De Eldre ere rede til at give og meddele, — er der ingen Drift, ingen Villie i de Yngre til at modtage? O! Hvor vel vide vi det, hvor ſelvfornegtende, hvor opoffrende og uegennyttig de Eldres Stræben kan være for de Unge? Og naar vi ville nævne den reneſte Kjærlighed, vi kjende paa Jorden, nævne vi da ikke Forældrenes Kjærlighed til deres Børn? Som Forældrene elſke, vi vide det, kunne Børnene aldrig elſke deres Forældre. Men er det da kun Forældre, ſom kunne elſke, er Børnenes Hjerte lukket og ingen Følelſe derinde, ſom kommer Forældrenes imøde? Den kan — deſtoværre! — ſavnæs, men da er det, ſom overalt hvor Manden er krænket, Synd og Brøde, det er Unatur, thi Naturen kræver den. Derfor har Han sørget, ſom ſkrev Naturens hellige Love i Menneſkenes Hjerter, ſom knyttede Baandet fra Begyndelſen, og ſom, idetsamme han bandt

Forældre til Børn, da ogsaa bandt Børnene til Forældrene. See! Trindt om paa Jorden fra alle Folk og alle Tider lyde jo Sagn, der vidne, at selv der, hvor Loven ikke kjendtes som Guds Lov, der kjendte dog Hjerterne den Lov, Naturen havde skrevet derinde: at den Unge skal bøje sig for den Gamle i Ærefrygt, og vidne tillige, at denne Lov er bleven efterlevet, at den Ældre ikke nogensteds har savnet den Hæder, han har en naturlig Ret til at kræve. Og er dette ikke i sin Orden? Kan — bør det være anderledes? Kan det være godt, hvor det er anderledes? Eller ønskeligt — ikke for den ældre Slægt alene — nei! selv for den yngre? Kan der — jeg vil ikke sige gives — men kan der endog kun modtages paa den rette Maade, kan der endnu være Tale om nogen Samvirken til Bellsignelse, hvor Baandet er løst fra een af Siderne?

Der er et Ord, som betegner det Forhold, om hvilket vi tale; det er af fremmed Herkomst, men naar vi nævne Ordet, da veed Enhver af os, hvad det vil udtrykke. Pietet — hvo kjender ikke baade Ordet og Begrebet? og veed ikke, at det fører vor Tanke ind i et af de skønneste Forhold, Naturen danner imellem Mennesker? Det vil jo dog udsige, at Mennesker ikke nøies med at være udbortes forbundne for at bære Byrden eller dele Glæden med hverandre,

men siger os just, at Sjæl og Hjerte har Deel i Forbindelsen, og at der er en fuld og fri Hengivelse, hvori den Ene møder den Anden. Og atter ikke saaledes, at den Ene kun giver, den Anden kun modtager, eller at der vel er Hengivelse, men kun fra den ene Side, fra den anden derimod Ligegyldighed, maaskee en Kulde, som saarer, — nei! Ordet udsiger, at Forbindelsen er en lykkelig, at Hengivelsen møder Hengivelse, at der gives fra begge Sider til Gjengjæld for hvad der paa begge Sider modtages. Og saaledes vil det betegne, at det kjærlighedsfulde Forhold er et gjensidigt, og bliver det sammensfattende Udtryk saavel for de Ældres Kjærlighed til de Yngre, som omvendt for de Yngres til de Ældre. Ordet mangle vi i vort Sprog; — Gud forbyde, at vi skulde mangle, hvad det fremmede Ord vil betegne! Og — er der ingen Anledning i vore Dage til at frygte derfor og at bekymres derved? Man behøver visseligen ikke at være en skarp Jagttager for at bemærke, hvorledes hist og her i forskjellige Forhold Tegn og Uttringer lade sig tilhøne, der foruden Andet, som de kunne tjene til at aabnbare, tillige vise os, at hiint Forhold er bleven løsere, end det er godt og gavnligt. Det er ikke her Stedet at undersøge Aarsagerne, men tør den ældre Slægt frikende sig selv for al Brode i dette Stykke? Der som de Unge nu tidligere end tilforn unddrage sig

den gavnlige Tugt og opdragende Lydighed, og længe førend de kunne gaae ene, afflaae de Aldres ledende Haand, ligger da ikke Skylden i Haanden, at den ikke er kraftig nok til at holde paa de Unge? Eller maa skee vel i de Aldres Magelighed, der finder det besværligere, at lade de Unge skjette sig selv? Eller ogsaa i de Lærendes eensidige, aandløse Meninger om den menneskelige Naturs Selvstændighed og derpaa byggede daarlige og overfladiske Theorier, som ikke tage i Betænkning selv at forkynde Emancipationens yndede Evangelium? Vel veed jeg, hvor svært det er at afveie det rette Forhold imellem Tvang og Frihed, og at betegne Grændsen, hvor Eftergivenheden skal ophøre og Lydigheden indtræde, men det veed jeg tillige, at Forsømmelsen hæver sig til begge Sider. Indenfor en vis Grændse er Ungdommens Frihedsfølelse berettiget, men Grændsen maa dog sættes, og dertil udfordres Indsigt og Klogskab, den skal overholdes, og dette skeer ikke uden Kraft og Fasthed, ligesom den rette Wiisdom og sand Liberalitet atter veed at udvide Grændsen, altsom den Unge skrider frem i Alder og Dannelse. Der er Juagen, som vil Efterlægten vel, der ikke af Hjertet maa ønske, at dens Ledere aldrig skulle savne denne Wiisdom og denne Fasthed, eller den selv det barnlige Sind, der viger for de Aldres Erfaring, det høielige

Sind, der villig følger deres Veiledning. Frihed er al Dannelses Maal. Men det er kun igjennem Lovens Tugt vi opdrages til den sande Frihed.

Det er glædeligt, at denne Grundsætning altid har været erkjendt i dette Samfund, og derfor har den rette Aand til ingen Tid været bortvegen fra Selskabets Skole. For den ældre Tid kunne de vidne, som endnu ere tilbage, en Førstegrøde ligesom af den Sæd, som herfra er udstrøet. Nogle af disse, Andre fra de efterfølgende Tider ere komne hid i Aften, i den gamle Skole; de festlige, kjære Minder, som knytte sig til denne Dag, ville de dele med hverandre. Nu færdes de daglig, Enhver paa de dem anviste Steder, Nogle nær ved Kongens Throne i Anseelse og Værdighed, — Alle i hæderlig Bedrift og heldbringende Virken. Men de mange Nar og Alt, hvad de bragte dem af Nøie og Arbeid, have ikke udflettet Hengivenheden af deres Sjæl for den gamle, kjære Skole. I denne Stund og i denne Kreds svæve saa mange kjære Grindringer forbi deres Sjæl, og imellem disse saa mangt et dyrebart Navn, som de have bevaret med Pietetens Følelse i deres Hjerter og ville nævne med Erkjendtlighed og Tak, saalænge deres Sjæl endnu har Kraft til at fastholde et Minde. — For den nærværende Tid behøves intet andet Vidnesbyrd, end det, som daglig kan erfares; thi hver Dag viser, at den

samme Aand endnu rører sig i alle Skolens samvir-
 kende Kræfter. Skolen har en Forstander, der ret
 egentlig talt kun lever for Skolen, hvis ualmindelige
 Gvner og rige Indsigt og Erfaring er helliget den
 Ungdom, hans skarpe Blic vogter til samme Tid, som
 hans Hjerte omfatter den i Kjærlighed og faderlig
 Omhu. Det maa være Selskabet en Trang paa denne
 Fæst at udtale sin Tak og sin Baaafsjønnelse til Ham
 og til den hele Kreds af dygtige, samvittighedsfulde
 Lærere, som arbejde med ham og i samme Aand som
 han i Skolens Tjeneste. Seer! I Skolens nuvæ-
 rende Lærlinge, — det er de Navne, som I skulle
 bevare i taknemmelig Erindring, og i sin Tid, naar
 I høste, hvad de trofaste Sædemænd have udsaaet,
 nævne med Pietet for den Slægt, hvilken I skulle vei-
 lede. Men Pieteten skal ikke først komme, den skal
 være, nu og saalænge I vandre ved Lærerens Haand,
 ligesaavel som naar I have sluppet den. I denne
 Tølelse arbejde Eders Lærere for og med Eder, og
 det er med den samme, I skulle høre og følge dem,
 om deres Arbejde skal bære Frugt for Eder til Vel-
 signelse. Thi det er jo i denne af Naturen selv
 anviste Orden og Maade, den rette Sam-
 virken mellem Ældre og Yngre er begrun-
 det og betinget.

Et Aar af denne Samvirken er atter tilbagelagt, siden Selskabet sidst forsamlede sig her til Fæst, og den nylig aflagte Prøve har godtgjort den Flid og det Held, hvormed der er arbejdet paa begge Sider. Udfaldet har i det Hele været tilfredsstillende, men der er dem iblandt Skolens Elever, som have tilfredsstillet i fortrinlig Grad, og det er en Deel af det mig overdragne Hverv, at skulle fremkalde og nævne disse for denne hæderlige Forsamling.

Først træder I frem, I Unge, hvem Eders Forefatters hædrende Dom har tilkjendt Belønningen.

(De fremkaldtes ved Navn.)

Den Belønning, det har været Selskabet en Glæde at kunne give, er nærmest et Vidnesbyrd om Eders Flid og om den Fremgang, I have vundet i Kundskab. Og Kundskab er tilvisse en herlig Skat. Forstandens Dannelse er god; — men ikke, dersom den vindes paa Hjertets Bekostning, thi den tabte Pietet kan ingen vunden Kundskab, intet andet Mændens Fortrin erstatte. Hadde der været Noget at udsætte i denne Henseende, da vare I gaaet glip af Belønning. Men der har Intet været at udsætte; tværtimod, — og derfor skal den Priis, der ræktes Eder, tillige tjene Eder til Vidnesbyrd, at Eders Forhold har svaret til Fliden. Den være Eder stedse et Tegne paa hvad den ældre Slægt kræver af Eder, nemlig

Flid og Lærvillighed, men ikke mindre Hengivenhed og Lydighed, og sige Eder tillige, at I have stræbt at efterkomme Fordringen. Jeg siger: stræbt; — thi Maalet er ikke naaet. Men Belønningen skal være Eder en Opmuntring paa Veien mod Maalet, en ny Opfordring til at kæmpe videre for engang at naae det.

Der næst vender jeg mig til Eder, hvis Flid og Forhold Eders Foresatte have fundet værdig til at nævnes med fortrinlig Nøds.

(Deres Navne fremsagdes.)

Denne Gang har Ordføreren ingen synlig Belønning at række Eder. Men er ikke Foresattes Berømmelse allerede en Belønning? Der er megen hæderlig Stræben mangen en ædel og gavnlig Anstrængelse i Livet, som ikke vinder nogen anden Belønning. Med denne og med den endnu bedre i vor egen Bevidsthed ville vi lære at nøies, om den udvortes og synlige Løn skulde negtes os. Dog — vi behøve nu ikke at anbefale Eder denne Nøisomhed. Denne Gang vare I jo ikke langt fra Prisen. Og see! nu aabnes Kamppladsen paany! endnu et kraftigere Tilløb, — en livligere Anstrængelse, et stadigere Brug af Kræfterne; — og naar den Ordførende næste Gang i Selskabets Navn uddeler Prisen til de Seirende, da skal der ogsaa een være henlagt til Enhver af Eder,

som ikke trættedes paa Veien. Kun lad mig minde Eder om, at i denne Kamp er Den altid den Uheldigste og ofte ogsaa den Heldigste, der kæmper ikke for Lønnens Skyld, men for Samvittighedens.

Saa venter da det nye Skoleaar. Efter Arbeidet har Skolen feiret sin Hviledag; men fra Hvilen gaaer den atter til sit Arbeide. Vi hilse til Afsked de Arbeidende med vore bedste Ønsker. Gud giv de rette Sind og gode Kræfter, og Betsignelsen skal visjelig ikke udeblive. Gid som hidtil sand Pietet maa stedsse knytte de Eldre og de Yngre til hverandre, og herfra som fra en Planteskole gaae ud at befæste hvert et helligt Baand, som Tidens Egoisme vil forsøge paa at løsne, befæste dem alle til Betsignelse for de større Samfund saavel som for de mindre, for dem, som byde, og dem, som lyde, for Konge og Folk, for Stad og Land, og for hvert enkelt Huus i Landet! Det skee!

Efterretning

om

Selskabet for Efterslægten

for Aaret 1844

tilligemed

Alphabetisk Liste

over

Selskabets Medlemmer

Kjöbenhavn.

Trykt i *Bianco Lunos* Bogtrykkeri.

1845.